

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 54
Sayfa/Page: 107-130
ISSN: 1302-6879

Türk Müziği Güftelerinde Kadının Temsiliyeti: Münir Nurettin Selçuk'un Besteleri Üzerine Bir İnceleme Representation of Women in Turkish Music Lyrics: An Investigation on the Compositions of Munir Nurettin Selçuk

• Funda KEKLİK KAL*
Duygu ULUSOY YILMAZ**
Ahmet Selçuk BAYBURTLU***

*Öğr. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi,
Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği Bölümü,
Tokat/Türkiye.
Lec., Gaziosmanpaşa University, State
Conservatory, Department of Turkish Music,
Tokat/Türkiye.
fundakeklkk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7440-7549

**Dr. Öğr., Üyesi. Sivas Cumhuriyet
Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel
Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sivas/Türkiye.
Asst. Prof., Sivas Cumhuriyet University,
Faculty of Education, Department of
Education of Art, Sivas/Türkiye.
duluso78@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0924-3071

***Öğr. Gör., Şırnak Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü,
Şırnak/Türkiye.
Lec., Şırnak University, Faculty of Fine Arts,
Department of Music, Şırnak/Türkiye.
selcuk.bayburtlu.025@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6906-2694

Makale Bilgisi | Article Information Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received: 05/07/2021
Kabul Tarihi / Date Accepted: 25/11/2021
Yayın Tarihi / Date Published: 31/12/2021

Atf: Keklik Kal, F., Ulusoy Yılmaz, D. &
Bayburtlu, A. S. (2021). Türk Müziği
Güftelerinde Kadının Temsiliyeti: Münir
Nurettin Selçuk'un Besteleri Üzerine Bir
İnceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
54, 107-130

Citation: Keklik Kal, F., Ulusoy Yılmaz, D. &
Bayburtlu, A. S. (2021). Representation of
Women in Turkish Music Lyrics: An
Investigation on The Compositions of Munir
Nurettin Selçuk. *Van Yüzüncü Yıl University
the Journal of Social Sciences Institute*,
54, 107-130

Öz

Türkiye'de müzikoloji disiplini kapsamında toplumsal cinsiyet konulu çalışmaların artışı ile kadın müzisyenler üzerine yapılan çalışmaların varlığı daha çok dikkat çekmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmaların çoğunlukla popüler müzik türünde yapılması, Türk müziği güftelerinde kadının varlığının nasıl olduğu sorusunu akla getirmiş ve bu çalışmanın doğmasına vesile olmuştur. Çalışma, Münir Nurettin Selçuk'un bestelediği eserlerin sözlerinde kadının nasıl temsil edildiği sorusu üzerine yapılandırılmıştır. Çalışma, Türk müziğinde kadın temaları içeren araştırmaların sayıca az olması ve Türk müziğinin 1900'li yıllarda yaşamış olduğu değişimlerine tanıklık etmesi nedeniyle Münir Nurettin Selçuk'un bestelediği eserlerle sınırlandırılmıştır. Münir Nurettin Selçuk'a ait olan eserler tarama yöntemiyle tespit edilmiş, sözleri incelemeye tabi tutulmuştur. İncelenen 84 eserde içinde kadını temsil eden ifadelerin yer aldığı eserler çalışmanın verileri oluşturmuştur. Kadını temsil eden ifadeleri içeren 28 eser müzikal ve sözel olarak analiz edilmiştir. Eserlerin öncelikle makam, usul, form, güftekar açısından tasnifi yapılmış, elde edilen sayısal veriler grafiksel olarak gösterilmiştir. Kadına ilişkin ifadeler anlamlarına bağlı olarak kategorileştirilmiş, eserler içerisinde kadını temsil eden bu ifadeler anlamsal olarak incelenmiştir. Sonuç olarak incelenen bu 28 eserin içerisinde Münir Nurettin Selçuk'un en çok istifade ettiği güftekar Yahya Kemal Beyatlı, en çok kullandığı makam rast makamı, en çok kullandığı usul aksak usulü, en çok tercih ettiği form şarkı formu olarak görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk müziği, toplumsal cinsiyet, kadın, müzikoloji.

Abstract

The increase in studies on gender within the scope of the discipline of musicology in Turkey, and the existence of studies on female musicians in this context draw attention. The fact that the studies carried out in this context is mostly in the genre of popular music brought to mind the question of how the existence of women in Turkish music lyrics was born and inspired this study. The study is structured on the question of how women are represented in the lyrics composed by Münir Nurettin Selçuk. The study was limited to the works composed by Münir Nurettin Selçuk, since the number of studies involving women themes in Turkish Music was limited in numbers because he witnessed the changes that Turkish music had experienced in the 1900s. The works belonging to Münir Nurettin Selçuk were determined by survey method and his lyrics were examined. In the eighty-four works examined, the works in which the expressions representing the woman were included constituted the data of the study. Twenty-eight works containing expressions that represent women were analyzed musically and verbally. First of all, the works were classified in terms of mode, tempo, form, lyrics, and the numerical data obtained were shown graphically. Expressions about women were categorized depending on their meaning. In the works in which expressions representing women were identified, these were analyzed semantically. As a result, among these twenty-eight works examined, it became evident that the lyrics that Münir Nurettin Selçuk used most were inspired by Yahya Kemal Beyatlı and that the rast maqam, the usûl and the song form were preferred by him.

Keywords: Turkish Music, Social Gender, Women, Musicology.

Giriş

Toplumla bütünleşen ve etkileşen sanat dallarından biri olan müzik, insanoğlunun üretme becerisi ile bağlı bulunduğu toplumun gelişmişlik düzeyini ve değişimlerini yansıtabilmektedir. Bu beceri ile hem toplumların birbirleriyle olan etkileşimlerini hem de sosyo-kültürel yapılarını kavrayabilmek mümkündür. Bu etkileşim ve değişimleri eserlerdeki melodik yapıdan, kullanılan çalgılardan, mevcut ses aralıklarından, kimi zamanda eserlerin sözel içeriğinden anlayabilmekteyiz.

Her topluluğun cinsiyete bağlı olarak kadın ve erkek için öngördüğü roller mevcuttur. Sosyo-ekonomik olarak, coğrafyaya göre farklılıklar göstermektedir. Söz konusu rollerin en belirgin özellikleri ise toplumun kadın ve erkek için benimsenmiş rolleri ve her topluma kendine göre değişiklik gösterebilen cinsiyete dayalı kuralların olduğunun bilinmesidir. Gelenek ve göreneklerin hâkimiyet kazandığı toplumlarda cinsiyet rolleri cinsiyetler arasında, doğumdan başlayarak hiyerarşik bir ilişki kurmakta ve toplumsal yaşamdaki kadın-erkek ilişkisini, eşitliğinin /eşitsizliğinin temelini oluşturmaktadır (Akbalık, 2013: 82).

Biyolojik olarak erkek ya da kadın ayrımını ifade eden cinsiyet, bireylerin tutumlarını, davranışlarını ve yaşam şekillerini etkilemekte ve toplumsal düzenlemeleri belirleyici bir rol üstlenmektedir. Toplumsal cinsiyet ise kültürel ve sosyal olarak belirlenen cinsiyet rollerine karşılık gelmektedir. “Kadınlar ve erkekler arasındaki fiziksel ve toplumsal farklılıkları tasvir etmek için de toplumsal cinsiyet terimi kullanılabilir” (Uluocak ve Aslan, 2011: 24). Toplumsal cinsiyet terimi başlangıçta kadın ve erkek arasındaki güç ilişkilerini ve eşitsizlikleri sorgulayan bir kavram olarak kullanılırken 21. yüzyılda bu terimin önemi giderek bu algıyı aşarak tüm sosyal alanlarda kullanılır hale gelmiştir. Bebek daha anne karnındayken cinsiyet söylemleri ve adetler oluşmaktadır (Baykara Acar, 2014: 146). Sonraki süreçte ise çevresi tarafından cinsiyetine uygun görülen renkleri kullanmaya, oyuncaklarla oynamaya yönlendirilmesi ile devam eder. Birey çocukluk evresinde cinsiyetini bilinçsizce öğrenmekte; zamanla kendilerinin erkek mi, kız mı olduklarını bilirler (Kaypak, 2014: 345). Toplumsal cinsiyet ile rolleri belirlenmiş olan kadın ve erkekler, çocukluklarından itibaren toplumda farklı hareket alanlarına sahip olmuştur. Değişen toplumsal koşullar bu rol paylaşımında kadın ve erkek arasında eşitsizlik oluşturmuştur.

Toplumsal cinsiyet kavramı, genel olarak tüm alanlarda olduğu gibi müzik alanında da kadın müzisyenler üzerinde etkilerini göstermiş, kadın bestecilerin, kadın icracıların hep bir adım geride durmasına sebebiyet vermiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde Türk müziğinde bu kapsamda ele alınan çalışmaların sadece kadının besteci kimliğiyle sınırlı kaldığı, kadın imgesi çalışmalarının farklı müzik türlerine konu edildiği, Türk Müziğinde sözlerin kadın imgesi açısından daha önce incelenmediği dikkati çeker. Türk müziği ve kadın kapsamında yapılan çalışmalar; Yağcı (2019), “Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Müziği Kadın Bestekârlarından Melahat Pars’ın Eserleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmada Osmanlı dönemi itibari ile müziğin içinde var olan kadınların müzik çalışmalarına Cumhuriyet döneminde de devam ettirmesine değinilmiş, bu bestekârlardan biri olan Melahat Pars’ın Türk müziği eğitimi veren kurumlarda müzik hayatından söz edilmiş, Melahat Pars’ın eserleri incelenmiş çalışmaları bestekâr, eğitimci ve icracı özellikleri açısından değerlendirilmiştir. TRT sözlü eserler repertuarına kayıtlı eserleri liste halinde sunularak müzikal yapıları itibariyle değerlendirmeye alınmıştır. Barutcu (2019), “Taş Plak Geleneğinde Türk Müziği Kadın Ses Sanatçılarının Müzikal Kimlik ve Müzikal Gelişimleri” başlıklı çalışmada, 19. yüzyıl sonlarında Osmanlı’da taş plaklar ortaya çıkmıştır. Taş plakların ortaya çıkmasıyla kadın sanatçıların müzikal kimliği ön plana çıkmış ve müzikal olarak

gelişim göstermiştir. Cumhuriyetin ilanıyla da kadına birçok alanda imkânlar sağlanmıştır ve kadınlarımıza hem meslek anlamında hem de kendilerini ifade etme anlamında bir imkân sağlanmıştır. Taş plaklar sayesinde kadın sanatçılar seslerini dünyaya duyurmayı başarmışlardır. Bu araştırma kadınların müzikal kimlik ve gelişimleri, literatür taraması ve nitel araştırmanın betimsel modeli baz alınarak yapılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar sayesinde geleceğe yönelik bir yol gösterici araştırma olmuştur. Çevik ve Kaltakçı (2011), “Türk Müziği Geleneğinde Kadın ve Kadın Bestekârlar” başlıklı çalışmada, Osmanlı saray kadınlarının, müzikal kimliğinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kadınların bu kimliğinin belirlenmesinde dönemin yazılı ve görsel kaynaklarından yararlanılmıştır. Çalışma iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümü; kadın ve müzik ilişkisi, ikinci bölümü ise; Osmanlı saray kadınlarının müzikal kimliklerinin neler olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Karlıklı (2019), “Osmanlı Dönemi Müziği Hayatı ve Dönemin Kadın Tanburileri Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmada, Osmanlı döneminde müzik eğitimi kültüründe getirmiş olduğu bir etki ile usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleştirilmiştir. Dönemin kültür anlayışına hâkim olan “harem-selamlık” durumu müzik kültüründe de görülmektedir. Bu durumun en iyi örneği, müzik eğitimi erkekler için Enderun’un meşk hanesinde verilirken, kadınlar için Harem-i Hümayun’un da verildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; 17. ve 18. yüzyılda kadın tanburilerin harem-selamlık olayı içinde müzik eğitiminin incelenmesidir. Bu çalışma ile kadınların toplumdaki yeri anlaşılacak istenmiş ve literatüre katkı sağlanacağı düşünülmüştür. Günevgül (2020), “Osmanlı Haremünde Kadın Sazende ve Saz Tasvirinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada, Osmanlı döneminde haremdeki kadın sazendelerin müzik eğitimi ve ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. 15.-19. yüzyıllarda günümüzdeki kaynakların sınırlı olmasından dolayı görsel öğeler incelenmiş ve kadın sazendelerin ve çalmış oldukları sazların neler olduğu araştırılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen kadın sazende sanatçıların tasvirleri incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçları irdelenmiştir. Doğan (2019), “Acem Aşîran Makamındaki “Bir Haber Ver Ey Sabâ” Eseri Örnekleminde; Klâsik Türk Mûsikîsi Kadın Ses İcrâcılarında Meral Uğurlu ve Sabite Tur Gülerman’ın Tavrı Özelliklerinin Tahlili ve Mukâyesesi” başlıklı çalışmada, Klasik Türk Müziği 20. yüzyıla kadar meşk adı altında şekillenmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu süreçlerde ortaya çıkan icraların farklı olmasından dolayı, icralardaki farklılıklar incelenmek istenmiştir. Bu icralardaki tavırlar Meral Uğurlu - Sabite Tur Gülerman’ın tavırlarıdır ve bu çalışmada bu tavırlar incelenmiştir. Bu

araştırmada icralar incelenirken Acem aşiran makamındaki “bir haber ver ey saba” eseri ele alınmıştır. Ortaya çıkan sonuç ile Uğurlu ve Gülerman tavırlarının farklılıklarının neler olduğu belirlenmiştir. Adar (2015), tarafından araştırılan “Türk Müziğinde Kadın Algısı, Hacı Arif Bey Eserleri Örneği” başlıklı çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinden, kadının toplumdaki ve Türk müziğindeki yerinden bahsedilmiş ve bu bağlamda Hacı Arif Bey’in içerisinde kadın teması bulunan eserlerinin güfte, makam, usul ve vezin kalıpları incelenerek, eserlerin günümüz Türkçesi hali ile kadına bakış açısı tespit edilmiştir. Belirlenen 109 eserin analizi sonucunda elde edilen verilere göre, kadınlara karşı, kırgınlık, küskünlük yaşadığı, kadına özlem ve sevgi algılarını, aşk acısını, ayrılık acısını, sevdiğini kaybetmenin acısını, sevgilinin saç rengi, göz rengi ve kılık kıyafetlerini, hayranlık duygusunu, sevgiliye karşı suçluluk duyma duygusunu, teşhis (kişileştirme) ve teşbih (benzetme) gibi edebi sanatlardan yararlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Cumhuriyetin ilanı ve kadınlara seçme seçilme hakkı verilmesi ile birlikte kadın toplumsal alanlarda görevler almaya ve toplum içinde daha aktif olmaya başlamıştır. Türk müziğinde kadın, hem besteci, icracı, söz yazarlığı yönü ile hem de bazı eserlerin güftelerinde varlığını göstermekte, saygı duyulan bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Müziğinde kadın konusuna ilişkin yapılan çalışmalar genel itibariyle kadın besteciler, icracılar üzerinedir. Bu kapsamda, Türk müziği eserlerinde kullanılan güfteler üzerine yapılan çalışmaların az sayıda olması dikkati çeker. Nitekim Türk müziğinde bestelenmek üzere seçilen sözlerin, melodiye uygunluğu nedeniyle seçilmesinin yanı sıra üretildiği dönemine de ışık tutacağı düşünülmektedir. Güfteler yoluyla gerek dönemle ilgili, gerek güftekar, gerek o güfteyi seçen bestecinin kişiliği, olayları değerlendirişine ilişkin bilgi edinmemiz mümkündür. Bu çalışmanın; dönem içinde kadın olgusuna ışık tutmasının yanı sıra bestecinin bireysel seçimi dolayısıyla kadına ilişkin görüşünü yansıtması bakımından önem taşıdığı ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada kadın konusu yansımalarını Münir Nurettin Selçuk’un bestelemek için seçtiği güftelerde yoluyla ele alınmıştır.

Türk müziği tarihi sahnesine adım attığı dönem itibari ile halkın gözünde “İstanbul Bestekârı” (Güntekin, 2010: 122) gibi kimliklere sahip olan ve günümüze kadar geçen süre zarfında Münir Nurettin’in, ekol sayıldığı bir dönem anlayışının olduğu ifade edilebilir. Münir Nurettin Selçuk’un müzik anlayışı, kendine has icra tarzı, form analizi, makam ve usûl kullanımındaki yaklaşımlara getirdiği yenilikler bağlamında oldukça önemli bir bestekâr olduğu söylenebilir. İncesaz gruplarında hanende olarak görev yapmış ve fasıl heyetlerine

katılmıştır. İlk bestesini 1920'lerde, sözleri Neyzen Tevfik'e ait olan "Bu bir teranedir" adlı güfteyi tango şeklinde besteleyerek gerçekleştirmiştir. Paris'ten döndükten sonra batı vokal icra tekniğini ülkesine getirmiş olduğunu da söylemek mümkündür. Konserlerinde frak giyerek, icraları için konser salonlarını tercih ederek, müziğin ciddi ve özel bir sanat olduğunu vurgulayarak önemli adımlar attığı söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında da, Türk müziğine frak giydiren adam (Zeybek, 2013:49; Gülersoy, 1984)¹ olarak bilinen besteci ve icracı Münir Nurettin Selçuk'un eserleri, makam, usul, form ve güftekar yönünden analiz edilmiş, kadını temsil eden ifadeler tespit edilmiş ve eserlerde kadına bakış açısı incelenmiştir. Münir Nurettin'in hem müzikalitesinin hem de kişisel ve sosyal kimliklerinin Türk makam müziği ile yakinen ilişkili olması ve Münir Nurettin Selçuk'un eserlerinde betimlemiş olduğu kadın algısı ile kadının Türk müziği güftelerindeki yeri bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

1. Yöntem

Türk müziği bestecilerinden Münir Nurettin Selçuk'un beste yapmayı seçtiği güftelerde kadının nasıl temsil edildiğini tespit etmeye yönelik yapılan araştırma, nitel bir çalışma olup, tarama araştırması niteliğindedir. Doküman analizi yöntemiyle Münir Nurettin Selçuk'un bestelediği 84 eserin güftesi incelenmiş, kadını temsil eden ifadelerin tespit edildiği 28 eser çalışmanın odağını oluşturmuştur.

Çalışma kapsamında farklı şairler tarafından yazılmış bu 28 eserin, sadece Münir Nurettin tarafından bestelenen kıtaları dikkate alınmış fakat bazı güftelerin bestelenmeyen bölümlerinde de kadını temsil eden ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Veriler elde edilirken TRT nota arşivi ve internet adreslerinde² mevcut olan eser notalarından faydalanılmıştır.

Güftesinde kadını temsil eden ifadelerin yer aldığı besteler makam, usul, form açısından sınıflandırılmış, sayısal veriler grafiklerde gösterilmiştir. Kadını temsil eden ifadeler, içerdikleri anlamlara göre gruplandırılmıştır. Gruplandırmanın; cinsiyetin belirleyici olduğu ifadeler, kadının rolü, fiziki özelliklere göre kadın (alt başlıklar tavır, fiziksel görünüm, giyim/aksesuar) ve kadına ilişkin övgüler/benzetmeler şeklinde olması uygun görülmüştür.

¹ <https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/04/27/turk-muzigine-frac-giydiren-adam-munir-nurettin-selcuk> (Erişim Tarihi: 15.04.2021)

² <http://projetsm.com/bestekarlar/1113-munir-nurettin-selcuk-eserleri>. (Erişim Tarihi: 15.04.2021)

2. Bulgular

Çalışma kapsamında Münir Nurettin Selçuk'un toplamda 84 eseri (bkz. Tablo 1) titizlikle incelenmiş, içerisinde kadına ilişkin ifadeler içeren eserler ayrılmıştır. İncelenen eserlerden 28 tanesinin kadına ilişkin ifadeler içerdiği tespit edilmiş ve bu eserlerin güftekar, makam, usûl ve form bakımından tasnifi yapılmıştır. Bu doğrultuda ulaşılan bulgular grafiklerle gösterilmiştir.

Tablo 1: Münir Nurettin Selçuk'un Eserlerinin Listesi

Eserin İlk Dizesi	Rep. No.	Söz Yazarı
Aheste çek kürekleri	183	Yahya Kemal Beyatlı
Artık demir almak günü gelmişse zamandan	522	Yahya Kemal Beyatlı
Aşıka bağdat sorulmaz		Vecdi Bingöl
Ay gökte hayale hisse kaynak	869	Refik Ahmet Sevengil
Aziz İstanbul		Yahya Kemal Beyatlı
Bahçemde açılmaz seni	1056	Faruk Nafiz Çamlıbel
Benden ayrı düştün artık	1340	Nezahat Kuntar
Beni kör kuyularda	1426	Ümit Yaşar Oğuzcan
Bilmem bu gönülle ben nasıl	1676	Necdet Atılğan
Bilmem kaç yıl aradım seni bulana kadar	1683	Ümit Yaşar Oğuzcan
Bir beklediğim var bitmez gecenin	1811	Şahap Gürsel
Bir gülşene vardık ki uzak	1975	Yahya Kemal Beyatlı
Bir merhaleden güneşle dünya	2166	Yahya Kemal Beyatlı
Bir niğahın kalbimi etti esir-i zülfün ah	15995	-
Bir safa bahşedelim gel	15998	Nedim
Bu hülyalar diyarında gizli	2544	Mustafa Nafiz İrmak
Bir söz dedi canan ki keramet	2261	Nedim
Biraz kül biraz duman	1783	Ümit Yaşar Oğuzcan
Biz şi'ri böyle söyledik		Yahya Kemal Beyatlı
Bizdendi sevinci bizdendi derdi		Behçet Kemal Çağlar
Bu yıl da böyle geçti şirin	2629	Mustafa Nafiz İrmak
Bülbül ahengini gül rengini	15990	Faruk Nafiz Çamlıbel
Çepçevre bahar içinde	2950	Yahya Kemal Beyatlı
Dil uyur mest olarak yarı dil-ara söyler	3457	Yahya Kemal Beyatlı
Dönülmez akşamın ufkundayız (rindlerin akşamı)		Yahya Kemal Beyatlı
Dumanlı başları göklere ermiş	3570	Vecdi Bingöl
Durmadan aylar geçer yıllar	3587	Fazıl Ahmet Aykaç
Endülüs'te raks	11706	Yahya Kemal Beyatlı
Erdi bahar sardı yine	3900	Vecdi Bingöl
Evvel Allah adını yad	14188	-
Ey naz ü işve velvele-i şan	4203	Yahya Kemal Beyatlı
Ey yarenler bu dünyada bir gün atlı da yaya da	4326	Niyazi Damla
Gezerken yağmurda rüzgarda	4892	Munis Faik Ozansoy
Git ey akan gözyaşım git o	14209	Mevlana Celaleddin-i Rumi
Gittin de bıraktın beni aylarca kederde	4969	Faruk Nafiz Çamlıbel
Gördüm ol meh düşuna bir şal	15993	Yahya Kemal Beyatlı
Gurbet ademden kara (yolcu ile arabacı)	18451	Faruk Nafiz Çamlıbel
Gümüş saçlarına eğip başımı (Anneye ninni)		Vecdi Bingöl
Gül yüzünde görelî zülf-i		Ahmet Paşa

Gün doğarken yıldızlar söner	5774	Hayri Mumcu
Hatırla mazi-i mes'udu sende		-
Havalandı gönül kuşu	6106	Vecdi Bingöl
Hayat gençlik boyunca	6145	Mustafa Nafiz Irmak
Hayat mısın ölüm müsün nesin	15996	Ümit Yaşar Oğuzcan
Hülyama doğan son güneşim	6511	Mustafa Nafiz Irmak
İstinye körfezinde bu akşam	6756	Yahya Kemal Beyatlı
Kalamış (yok başka yerin)	11509	Behçet Kemal Çağlar
Kandilli yüzerken uykularda	6977	Yahya Kemal Beyatlı
Kuşadasın da anılar vardır		Bekir Sıtkı Erdoğan
Lâl olursun söylersem bir fıkrâ		-
Mehpareler elinde kalmış	7561	Mustafa Nafiz Irmak
Milletim aç bağırnı	18453	Behçet Kemal Çağlar
Mor dağların üstünde yok bir		N. Nurettin Güngörmüş
Ne doğan güne hükmüm	7973	Cahit Sıtkı Tarancı
Ne olmuş ansızın cem	8045	Munis Faik Ozansoy
Ney'le konuştum dedim bana	15997	Mevlana Celaleddin-i Rumi
Nice bir eşk-i firakınla	15989	Münif Paşa
Otomobil uçar gider	8548	Vecdi Bingöl
Pencereyi kapatıverdim yağmur dışarda kaldı	15992	Devlet Çelebi Hanım
Rakkas bu halet senin oynundamıdır		Nedim
Rindlerin ölümü (hafız'ın kabri olan)		Yahya Kemal Beyatlı
Ruhsarına aybetme niğah ettiğimi	8879	Fuzuli
Sahilden uzaklaştık elin şimdi elimde	9058	Munis Faik Ozansoy
Saba eser gusun-i ter ki	8979	Tevfik Fikret
Saçımın telleri göğsünde perişan	9026	Faruk Nafiz Çamlıbel
Saki getir getir yine	9090	Sultan II.Mahmud (Adli)
Saki parıldasın şefak-ı meyle	9097	Yahya Kemal Beyatlı
Sen karşıma her özlediğim anda çıkarsın	15991	Bekir Sıtkı Erdoğan
Sen şarkı söylediğin zaman	9436	İsmet Bozdağ
Sensiz ey şüh gözlerim avare	9654	-
Sevda ile dillendi bu son	9735	Mustafa Nafiz Irmak
Sevdiğim dünyalar kadar gel dese	9812	Ümit Yaşar Oğuzcan
Sevgi dillerde yara	9894	Mustafa Nafiz Irmak
Solgun durma isteklen	10087	Vecdi Bingöl
Söyle sevgili sevgili söyle	10200	Vecdi Bingöl
Uçsuz bucaksız engine	10746	Şahap Gürsel
Varalım kuy-i dil-araya gönül "Hu" diyerek	10936	Sultan I.Mahmut (Sebkati)
Vur pençe-i Ali	10989	Yahya Kemal Beyatlı
Yalandır doğuştan sarhoş olduğum	11085	Remzi Tevfik Tüzüncü
Yar senden kalınca ayrı(hasret)	11174	Niyazi Damla
Yine bezm-i cemene lale-füruzan	17237	Nedim
Yok gayri bizlere uyku dinek	13366	Behçet Kemal Çağlar
Zannetme ki ne güldür	11652	Ahmet Haşim Bey

2.1. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Makam-Usûl-Form ve Güftekâr Bakımından Tasnifi

Münir Nurettin Selçuk'a ait olduğu tespit edilen 84 eserin güftesi detaylı olarak incelenerek içinde kadını temsil eden ifadeler içeren eserler seçilmiştir. Kadını temsil eden ifadelerin tespit edildiği 28 eserin listesi Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Listesi

Eser No.	Eserin İlk Dizesi	Rep. No.	Söz Yazarı	Makam	Usûl	Form
1	Bir Nigahın Kalbimi Etti Esir-i Zülfün Ah	15995	Bilinmiyor	Bestenigar	Ağır Aksak	Şarkı
2	Gümüş Saçlarına Eğip Başımı (Anneye Ninni)		Vecdi Bingöl	Hicaz	Semâi	Ninni
3	Dil Uyur Mest Olarak Yarın Dil-Ara Söyler		Yahya Kemal Beyatlı	Hüzzam	Aksak	Şarkı
4	Solgun Durma İsteklen	10087	Vecdi Bingöl	Hüzzam	Sofyan	Şarkı
5	Yine Bezm-i Çemene Lale-Fürüzan	17237	Nedim	İsfahan	Aksak	Şarkı
6	Endülüs'te Raks	11706	Yahya Kemal Beyatlı	Kürdili Hicazkar	Yürük Semâi	Şarkı
7	Ey Naz Ü İşve Velvele-i Şan		Yahya Kemal Beyatlı	Kürdili Hicazkar	Semâi	Şarkı
8	Gördüm Ol Meh Duşuna Bir Şal	15993	Yahya Kemal Beyatlı	Mahur	Müsemmen	Şarkı
9	Zannetme Ki Ne Güldür	11652	Ahmet Haşim Bey	Mahur	Aksak	Şarkı
10	Bir Safa Bahşedelim Gel	15998	Nedim	Muhayyer	Aksak-Yürük Semâi	Şarkı
11	Çepçevre Bahar İçinde		Yahya Kemal Beyatlı	Muhayyer	Düyek	Şarkı
12	Ne Olmuş Ansızın Cem		Munis Faik Ozansoy	Müstear	Düyek	Şarkı
13	Kalamış (Yok Başka Yerin)	11509	Behçet Kemal Çağlar	Nihavend	Aksak	Şarkı
14	Ruhsarına Aybetme Nigah Ettiğimi	8879	Fuzuli	Nihavend	Yürük Semâi	Yürük Semâi

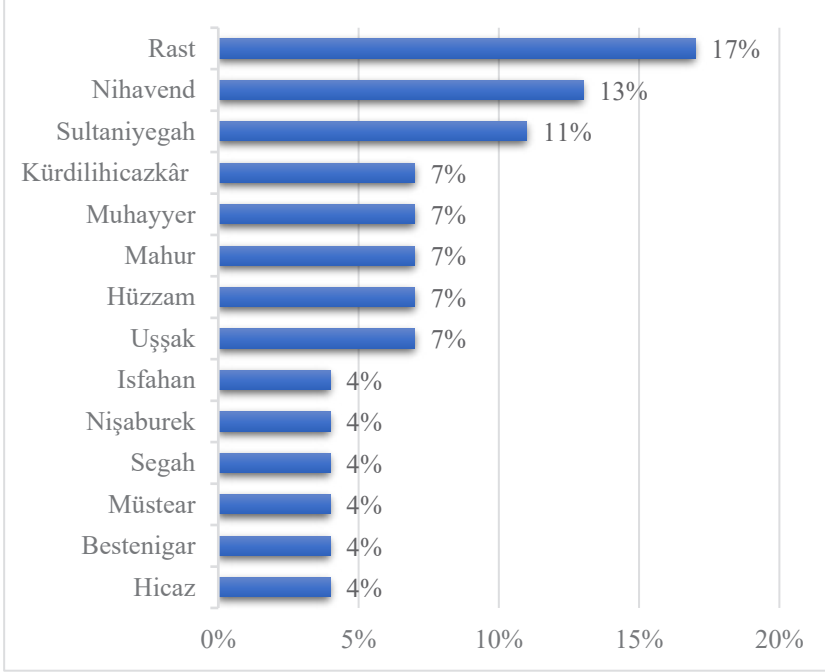
15	Sensiz Ey Şuh Gözlerim Avare	9654	Bilinmiyor	Nihavend	Semâi	Şarkı
16	Uçsuz Bucaksız Engine	10746	Şahap Gürsel	Nihavend	Curcuna	Şarkı
17	Bir Söz Dedi Canan Ki Keramet	2261	Nedim	Nişaburek	Türk Aksağı	Şarkı
18	Biz Şi'ri Böyle Söyledik	2434	Yahya Kemal Beyatlı	Rast	Nim Hafif	Kar
19	Gül Yüzünde Görelî Zülf-i	5734	Ahmet Paşa	Rast	Devr-i Hindi	Karçe
20	Hülyama Doğan Son Güneşim	6511	Mustafa Nafiz Irmak	Rast	Yürük Semâi	Yürük Semâi
21	Mehpareler Elinde Kalmış	7561	Mustafa Nafiz Irmak	Rast	Lenk Fahte	Beste
22	Nice Bir Eşk-i Fırakınla	15989	Münif Paşa	Rast	Aksak	Şarkı
23	Bülbül Ahengini Gül Rengini	15990	Faruk Nafiz Çamlıbel	Segah	Yürük Semâi	Şarkı
24	Ay Gökte Hayale Hisse Kaynak	869	Refik Ahmet Sevengil	Sultani Yegah	Aksak (Çifte Sofyan)	Şarkı
25	Saçının Telleri Göğsünde Perişan	9026	Faruk Nafiz Çamlıbel	Sultani Yegah	Aksak	Şarkı
26	Sen Şarkı Söylediğin Zaman	9436	İsmet Bozdağ	Sultani Yegah	Nim Sofyan	Şarkı
27	Bir Beklediğim Var Bitmez Gecenin	1811	Şahap Gürsel	Uşşak	Yürük Semâi	Şarkı
28	Söyle Sevgili Sevgili Söyle	10200	Vecdi Bingöl	Uşşak	Nim Sofyan- Düyek	Şarkı

Tespit edilen 28 eserin makam, usul, form ve güftekar bakımından incelemesi neticesinde oluşturulan grafikler ve açıklamaları şöyledir:

2.1.1. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Makam Dağılımı

Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren 28 eserin makamsal açıdan incelenmesi neticesinde karşımıza çıkan sayısal veriler şöyledir; en çok kullanmış olan makam 5 eser ile rast makamı, 4 eser ile nihavend makamı, onu takiben, 3 eser ile sultaniyegâh makamı, 2 eser ile hüzzam makamı, 2 eser ile kürdilihicazkâr makamı, 2 eser ile mahur makamı, 2 eser ile muhayyer makamı, 2 eser ile uşşak makamı, 1 eser ile bestenigâr makamı, 1 eser

ile hicaz makamı, 1 eser ile ısfahan makamı, 1 eser ile nişaburek makamı, 1 eser ile müstear makamı ve 1 eser ile segâh makamı olarak karşımıza çıkmaktadır.

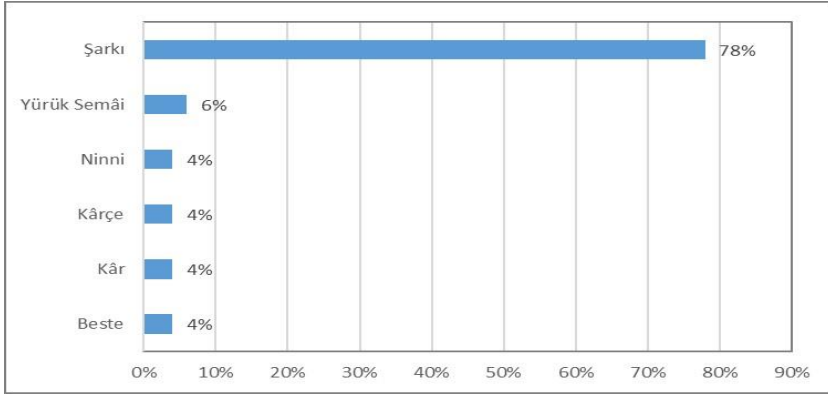

Grafik 1: Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Makam Dağılımı

Elde edilen sayısal veriler ışığında Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 2'şer eser ile muhayyer, kürdilihiczâkâr, hüzzam, mahur ve uşşak makamlarının; 1'er eser ile bestenigar, hicaz, ısfahan, müstear, nişaburek ve segâh makamlarının kullanım oranlarının aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren eserlerde makamsal açıdan en çok rast makamı, daha sonra sırası ile nihavend, sultaniyegâh, hüzzam, kürdilihiczâkâr, mahur, muhayyer, uşşak, bestenigar, hicaz, ısfahan, nişaburek, müstear ve segâh makamları kullanılmıştır.

2.1.2. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Form Dağılımı

Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren 28 eser form açısından incelenmesi neticesinde karşımıza çıkan sayısal veriler Grafik 2'de gösterilmiştir.

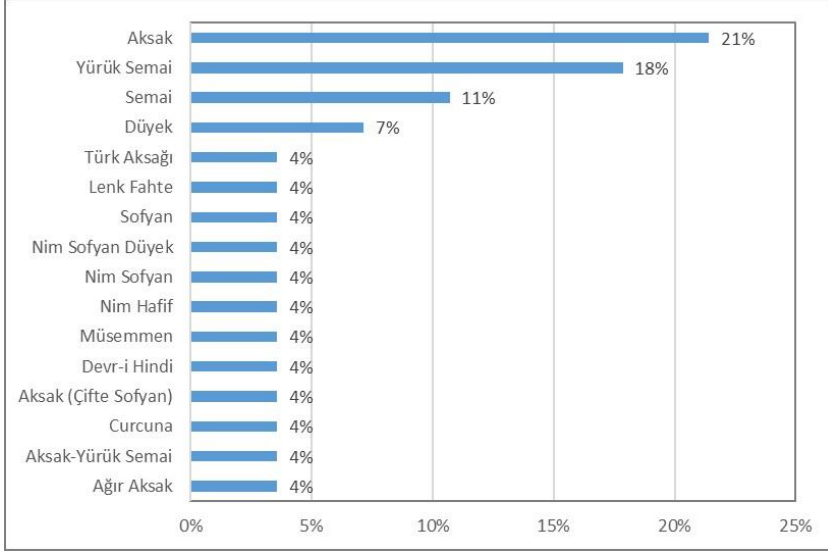
Grafik 2: Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Form Dağılımı

Tespit edilen 28 eserin form dağılımı şu şekildedir; 22 eser şarkı formunda, 2 eser yürük semâi formunda, 1 eser ninni, 1 eser kâr, 1 eser kârçe ve 1 eser beste formunda bestelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 1'er eser ile ninni, kâr, kârçe ve beste formlarının kullanım oranlarının aynı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren eserlerde en çok şarkı formundan faydalanmış olduğu görülmüştür. Münir Nurettin'in, eserlerinde şarkı formuna bu kadar yer vermesinin sebebi olarak "yaşamış olduğu dönemin gerektirdikleri" şeklinde bir açıklamanın çok da yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Zira Münir Nurettin Selçuk, modernleşme ve popülerleşme dönemi içerisinde Türk müziği alanındaki müzikal dönüşüm evrelerine tanıklık etmiş ve Türk müziği adına son derece mühim adımlara öncülük etmiş bir musikişinas kimliği taşımaktadır.

2.1.3. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Usûl Dağılımı

Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren 28 eserin usûl açısından incelenmesi neticesinde karşımıza çıkan sayısal veriler Grafik 3'te gösterilmiştir. Bu bağlamda Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu kadını temsil eden ifadeler içeren eserlerde usûl bakımından en çok: 6 eser ile aksak usûlü, 5 eser ile yürük semâi usulü, 3 eser ile semâi usulü, 2 eser ile düyek usulü, 1 eser ile ağır aksak usulü, 1 eser ile sofyan usulü, 1 eser ile müsemmen usulü, 1 eser ile aksak-yürük semâi usulü, 1 eser ile curcuna usulü, 1

eser ile Türk aksağı usulü, 1 nim hafif usulü, 1 eser ile devr-i hindi usulü, 1 eser ile lenk fahte usulü, 1 eser ile aksak (çifte sofyan) usulü, 1 eser ile nim sofyan usulü ve 1 eser ile nim sofyan-düyek usullerinin kullanılmış olduğu tespit edilmiştir.

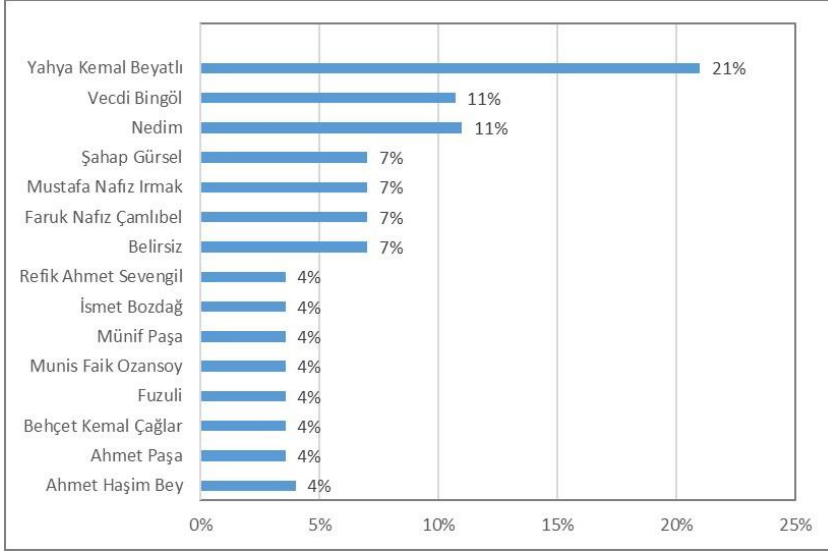
Grafik 3: Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Usul Dağılımı

Elde edilen veriler ışığında Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 1'er eser ile ağır aksak, sofyan, müsemmen, aksak-yürük semâi, Türk aksağı, nim hafif, devr-i hindi, lenk fahte, curcuna, aksak (çifte sofyan), nim sofyan ve nim sofyan-düyek usullerinin aynı oranda kullanılmış oldukları söylenebilmektedir. Buna göre Münir Nurettin Selçuk'un eserlerinde en çok sırası ile aksak, yürük semâi, semâi, düyek, Türk aksağı, lenk fahte, sofyan, nim sofyan-düyek, nim sofyan, nim hafif, müsemmen, devr-i hindi, aksak (çifte sofyan), curcuna, aksak-yürük semâi ve ağır aksak usullerinden faydalanmış olduğu görülmektedir.

2.1.4. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Güftekâr Dağılımı

Münir Nurettin Selçuk'un, bestelemiş olduğu kadın teması içeren 28 eserde Grafik 4'te görülebileceği üzere güfte bakımından en çok; 6 eser güftesi ile Yahya Kemal Beyatlı'dan, 3 eser ile Vecdi Bingöl'den, 3 eser ile Nedim'den, 2 eser ile Şahap Gürsel'den, 2 eser

ile Mustafa Nafiz Irmak'tan, 2 eser ile Faruk Nafiz Çamlıbel'den, 1 eser ile Ahmet Haşim Bey'den, 1 eser ile Munis Faik Ozansoy'dan, 1 eser ile Behçet Kemal Çağlar'dan, 1 eser ile Fuzuli'den, 1 eser ile Münif Paşa'dan, 1 eser ile Ahmet Paşa'dan, 1 eser ile Refik Ahmet Sevensil'den ve 1 eser ile de İsmet Bozdağ'dan istifade etmiş olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 2 eserinde güftekârın belirsiz olduğu görülmüştür.

Grafik 4: Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Kadını Temsil Eden İfadeler İçeren Eserlerin Güftekâr Dağılımı

Elde edilen veriler ışığında Münir Nurettin Selçuk'un, 3'er eser ile Vecdi Bingöl ve Nedim; 2'şer eser ile Şahap Gürsel, Mustafa Nafiz Irmak ve Faruk Nafiz Çamlıbel, 1'er eser ile de Ahmet Haşim Bey, Munis Faik Ozansoy, Behçet Kemal Çağlar, Fuzuli, Münif Paşa, Ahmet Paşa, Refik Ahmet Sevensil ve İsmet Bozdağ gibi güftekârlardan aynı oranda istifade etmiş olduğu söylenebilmektedir. Buna göre Münir Nurettin Selçuk'un eserlerinde en çok sırası ile Yahya Kemal Beyatlı, Vecdi Bingöl, Nedim, Şahap Gürsel, Mustafa Nafiz Irmak, Faruk Nafiz Çamlıbel vb. gibi güftekârlardan istifade etmiş olduğu görülmektedir.

2.2. Münir Nurettin Selçuk'un Bestelediği Eserlerde Geçen Kadını Temsil Eden İfadeler

Tablo 1'de listesi verilen Münir Nurettin Selçuk'a ait olan eserler incelenmiş, sözlerinde kadına ilişkin ifadeler tespit edilen

eserlerin listesi Tablo 2’de gösterilmiştir. Bu başlık altında kadına ilişkin tespit edilen ifadelerin listesi, Tablo 3’te verilerek ifadelerin kapsam alanı ve hangi eserlerde hangi ifadeler olduğu belirtilmiştir. İfadelerin yanında yer alan rakamlar Tablo 2’de eserlere verilen numaraları ifade etmektedir. Yanı sıra eserler kadına ilişkin ifadeleri içermesi yönüyle tek tek ele alınmıştır.

Tablo 3: Eserlerde Geçen Kadını Temsil Eden İfadeler

Kadım	Temsil Edeni	Kızlar (Eser No 26), Kız (Eser No 27)
Cinsiyet İfadeleri		
Kadım	Temsil Edeni (Erkeğin gözünden)	Canân (Eser No 17), Yar (Eser No 18), Sevgili (Eser No 28), Yar (Eser No 28), Mader (Eser No 10)
Kadım	Temsil Edeni	Naz-ü İşve (Eser No 7), İşve (Eser No 8)
Tavır		
Kadına Fiziki Özellik		Kâkül (Eser No 22)
		Kıyafet/ Aksesuar Zil (Eser No 6), Şal (Eser No 6), Şal (Eser No 8), Yaşmak (Eser No 8), Dâmân (Eser No 8), Yaşmak (Eser No 24), Gaze (Eser No 24), Taç (Eser No 25)
Kadına Yapılan Övgü		Dilber (Eser No 5), Dil-Ara (Eser No 3), Güzelim (Eser No 13), Güzel (Eser No 12), Padişeh-i Hüsn (Eser No 14), Afet (Eser No 17), Güzel (Eser No 19), Afet (Eser No 20), Göz Bebeğim (Eser No 28)
		Övülen yer Tir-i Müjgan (Eser No 1), Gümüş Saçlar (Eser No 2), Gül Ten (Eser No 6), Kor Dudak (Eser No 6), Kömür Göz (Eser No 6), Sürmeli (Göz) (Eser No 6), Meh Düş (Eser No 8), Gül Yüz (Eser No 19), Zülf-i Semen-sâ (Eser No 19), Gül Çehre (Eser No 24)
Kadına Benzetme	Yapılan	Şirin (Eser No 11), İkbâl (Eser No 5), İksir (Eser No 9), Peri (Eser No 16), Mehpâre (Eser No 21), Sultan (Eser No 25), Çiçek: Gonca (Eser No 4), Gül (Eser No 9), Lale (Eser No 9), Gonca (Eser No 16), Çiçek (Eser No 16), Gül (Eser No 23), Sünbül (Eser No 25), Dalım (Eser No 28), Yaprâğım (Eser No 28), Çiçeğim (Eser No 28), Gül (Eser No 28), Mecnûn Şi’rin (Eser No 9).
		Kötü Benzetme: Şüh (Eser No 15, Eser No 17) Kötü Benzetme Yapılan Yer: Aşüfte Kakül (Eser No 6)

Eser No 1. Güftesi bilinmeyen “*Bir Nigahın Kalbimi Etti Esir-i Zülfün Ah*” adlı eserde “tir-i müjgan” kelimesi ile kadının kirpikleri oka benzetilmektedir. Uzun kirpikleri ifade etmek için kullanılan bu benzetme kadının güzelliğine yapılan bir göndermedir. Eserin genel

teması olarak aşk, sevgi, ayrılık acısı olmakla birlikte kadına ilişkin ifadeler övgü şeklinde görülür.

Eser No 2. Güftesi Vecdi Bingöl'e ait "*Gümüş Saçlarına Eğip Başımı (Anneye Ninni)*" adlı eser kapsamında "Gümüş saçlar" ifadesiyle ağaran saçlara benzetme yapıldığı görülür. Eserin genel teması sevgi, anne sevgisi olarak dikkati çeker. Gümüş saçlar ifadesinin anneye ithafen söylendiği, eserde kadının anne rolüne değinildiği görülür.

Eser No 3. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait "*Dil Uyur Mest Olarak Yâr-i Dil-ârâ Söyler*" adlı eserde "Dil-ara" kelimesi ile kadın "gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren" (Devellioğlu, 2007: 185) olarak görülür. Kadına övgü niteliğinde değerlendirilebilmekle birlikte eserin genel teması özlem duygusu üzerinedir.

Eser No 4. Güftesi Vecdi Bingöl'e ait "*Solgun Durma İsteklen*" adlı eserde geçen "gonca" kelimesi ile yeni yetişmekte olan kadın ifade edilir. Bu eserde kadının çiçeğe benzetilmesi hem övgü, hem cinsiyete vurgu niteliğinde algılanabilir. Eserin genel teması mutluluk, sevgi duyguları üzerinedir.

Eser No 5. Güftesi Nedim'e ait "*Yine Bezm-i Çemene Lale-Füruzan*" adlı eserde "İkbal" kelimesinin kadının konumunu yükseltici bir şekilde kullanıldığı, güftede geçen "Dilber" kelimesi ile de kadına övgü yapıldığı görülür. Eserin genel teması mutluluk, aşk, sevgidir.

Eser No 6. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait "*Endülüs'te Raks*" adlı eserde "zil, şal, aşüfte, yosma (gül ten, kor dudak, kömür göz), sürmeli" gibi kelimeler ile kadının fiziki özelliklerine gönderme yapılır. Birçok şiirinde güle değişik semboller yükleyen Yahya Kemal'in, "Zil, şal ve gül bu bahçede raksın bütün hızı" mısralarında gülü egzotik ve erotik (Kurnaz, 1996) bir sembol olarak kullandığı görülür. Eserin genel teması aşk ve sevgi üzerinedir.

Eser No 7. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait "*Ey Naz ü İşve Velvele-i Şan*" adlı eserde geçen "Naz-ü İşve" kelimesinin genellikle kadınların gönül çelen, gönül aldatan naz ve edası (Devellioğlu, 2007:467), takındıkları hoş, aldatıcı tavır, kırımta, cilve gibi anlamlara geldiği söylenebilir. Perestiş gazeli olarak adlandırılan Yahya Kemal'in bu şiiri tam anlamıyla sevgiliyi işleyen gazellerden biridir. Perestiş gazeli için Yahya Kemal 'Abdülmeccid devrinde bir güzele gazel' alt başlığını uygun görmüştür. Naz ve işve sahibi güzele âşık olanların hayatları boyunca mest olup kendilerinden geçeceklerini belirterek şiire giriş yapar ve güftenin ilerleyen kısımlarında sevgilinin gülstanda salınarak yürümesi betimlenir. Gülstandaki havuzun fiskiyesi, sevgilinin salınarak nazlı nazlı yürümesinden utanarak havuzun içine

düŖer. Sevgilinin Körfez’de dolaŖtığı gece çevreden duyulan âhlar, sevgiliye birer hitap olarak değerlendirilir. Dördüncü beyit incelendiğinde, sevgilinin yüzünün güzelliğine her eziyetin ve cefanın yakıŖacağı, ona layık olanın büyüklük göstermekle beraber adaletsiz davranrsa da âŖıklar için bir Ŗeyin deęiŖmeyeceęi vurgulanır. Son beyitte ise Yahya Kemal, sevgiliyi övmek için kelimelerin yetersiz olmasından dolayı sözü müziğe bırakmak istediğini ifade ederek Ŗiiri bitirir (Aksu, 2011:7). Eserin genel temasının aŖk ve sevgiden bahsettiği söylenebilir.

Eser No 8. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı’ ya ait “*Gördüm Ol Meh DuŖuna Bir Ŗal*” adlı eserde geçen “Meh DûŖ” kelimesi ile kadının omzunun ay’a benzetilerek övüldüğü, “Ŗal, YaŖmak, Dâmân” gibi ifadeler ile de aksesuarlarına, “İŖve” kelimesi ile de kadının tavır ve davranıŖlarına gönderme yapıldığı görülmektedir. Eserin genel teması olarak da aŖk, sevgi duyguları söylenebilir.

Eser No 9. Güftesi Ahmet HaŖim Bey’e ait “*Zannetme Ki Ne Güldür*” adlı eserde “Karaosmanzâde Câvide Hayri Hanımefendi’ye ithafen yazılmıştır. *Gül ve Lale* kelimelerinde kadının çiçeğe benzetildiği; Eserin genel teması ise aŖk acısı olduğu söylenebilir.

Eser No 10. Güftesi Nedim’e ait “*Bir Safa BahŖedelim Gel*” adlı eserde “Servirevan ve mader” kelimesinin geçtiği görülmektedir. “Mader” kelimesinin ana/anne (Devellioğlu, 2007: 560), “servirevan” kelimesinin ise selvi boylu güzel (Devellioğlu, 2007: 944) anlamına geldiği görülmektedir. Mader kelimesinde kadının, bir erkek gözü ile anne rolüne büründüğü, servirevan kelimesinde ise kadının fiziksel özelliğine/boyunun uzunluğuna gönderme yapıldığı görülmektedir. Eserin genel teması ise mutluluk duygusu olduğu söylenebilir.

Eser No 11. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı’ ya ait “Çepçevre Bahar İçinde” adlı eserde “Ferhat ile Ŗirin” kelimelerin geçtiği görülmüŖtür. Güfte içerisinde bir erkek ve bir kadın isimlerinin görülmesi; Leyla ile Mecnun, Arzu ile Kamber, Kerem ile Aslı gibi yakın örnekler ile yapısal benzerlik göstermesi ve bahsi geçen isimlerin hepsinin aŖk öyküsü olmaları, okurda bu güftede bir aŖkın öyküsü olabileceği yönünde izlenim uyandırmaktadır (Dağlı, 2012:17). Ferhat’ın Ŗirin’e olan aŖkından yola çıkarak, güftেকârın “Çepçevre bahar içinde bir yer gördük, Ferhat ile Ŗirin’i beraber gördük” mısralarından, birbirini seven bir kadın ve bir erkeği Ferhat’ın Ŗirin’e duyduğu aŖka benzeterek bir arada görmüŖ olduğunu ifade etmeye çalıŖmaktadır. Eserin genel teması olarak da aŖk, sevgi duygusu olduğu söylenebilir.

Eser No 12. Güftesi Munis Faik Ozansoy “*Ne OlmuŖ Ansızın Cem*” adlı eserde geçen “Güzel” kelimesi ile kadının fiziki özelliğinin övüldüğü görüldüğü söylenebilir. Eserin gelen teması AŖk, Sevgi’dir.

Eser No 13. Güftesi Behçet Kemal Çağlar “*Kalamış (Yok Başka Yerin)*” adlı eserde geçen “güzelim” kelimesi ile kadının fiziki özelliklerine gönderme yapıldığı görülmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda güftenin oluşum aşamasında bir kadının varlığı dikkati çeker. Bestekâr Dr. Alaeddin Yavaşca'nın eşi Ayten Hanım'ın, İsmet Bozdağ'dan dinlediği bir hikâyeye göre; Münir Nurettin Selçuk sağlıklı günlerinde, Kalamış'ta sadece kendisinin sahne aldığı bir kulüp açmış ve dostu Behçet Kemal Çağlar'dan içinde “Kalamış” ismi geçen bir şiir yazmasını istemiştir. Münir Nurettin Selçuk'un daveti üzerine Kalamış'taki kulübe giden Behçet Kemal Çağlar kapıyı çalar ve kapı açılır Behçet Kemal Çağlar'ın anlatımıyla, “*Münir Bey'in yanında bir âfet var ki, kadın karada, denizi gözlerinde gezdiriyor*”. Üçlü sandalla denize açılır, Münir Bey kürek çeker, Behçet Bey şiiri tamamlar ve son olarak Münir Bey bu güfteyi Nihavend makamında besteler³. Eserin genel teması ise, aşk, sevgi gibi duyguların olduğu söylenebilir.

Eser No 14. Güftesi Fuzuli'ye ait “*Ruhsârına aybetme nigâh ettiğimi*” adlı eserde geçen “padişeh-i hüsn” kelimesi ile kadının güzellik padişahına benzetilmesi dikkati çeker. Eserde kadının fiziki özelliklerine gönderme yapıldığı ve eserin genel temasının da aşk, sevgi ve pişmanlık üzerine olduğu görülür.

Eser No 15. Güftesi bilinmeyen “*Sensiz ey şüh gözlerim avare, kalbim ağlıyor*” adlı eserde geçen “şüh” kelimesi ile kadının neşeli, oynak ve açık saçık tavırlarına gönderme yapıldığı, bu bağlamda şüh kelimesi kadın için yapılan çirkin benzetme olarak nitelendirilebilmektedir. Eserin genel teması olarak da hasret, özlem ve sevgiden bahsedildiği söylenebilir.

Eser No 16. Güftesi Şahap Gürsel'e ait “*Uçsuz bucaksız engine*” adlı eserde geçen “peri, gonca ve çiçek” kelimeleri ile kadına yapılan benzetmelerden bahsedildiği görülmektedir. Gonca kelimesi ile kadının yeni yetişme çağındaki kızlara benzetildiği, peri kelimesi ile de kadının güzelliğine gönderme yapılır. Eserin genel teması olarak sevgiye hasret kalınmasından söz edildiği söylenebilir.

Eser No 17. Güftesi Nedim'e ait “*Bir söz dedi cânân ki kerâmet var içinde*” adlı eserde geçen “âfet, şüh ve canân” kelimeleri ile kadının farklı yönlerine gönderme yapıldığı görülür. Âfet kelimesi ile güzelliğinden, şüh kelimesi ile neşeli, oynak ve açık saçık tavırlarından, canân kelimesi ile de sevgili rolünde olmasından bahsedilir. Eserin genel teması olarak da aşk ve sevgiden söz edildiği söylenebilir.

³ <http://www.corumhaber.net/kalamis-in-hikyesi-makale,10109.html> (Erişim Tarihi: 27.06.2021)

Eser No 18. Güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait “*Biz şî'ri böyle söyledik ağıâr söylesün*” adlı eserde geçen “yâr” kelimesi ile kadının sevgili rolünü üstlendiği görülür. Eserin genel teması olarak hasret, özlem, sevgi ve aşktan söz edildiği görülmektedir.

Eser No 19. Güftesi Ahmet Paşa'ya ait “*Gül yüzünde görelî zülf-i semen-sâ gönül*” adlı eserde geçen “gül yüz, zülf-i semen-sâ ve güzel” kelimeleri ile kadının farklı yönlerine gönderme yapıldığı görülür. Gül yüz kelimesi ile kadının yüzünün güller kadar güzel oluşundan, zülf-i semen-sâ kelimesi ile kadının yasemin kokulu saçlarının güzelliğinden bahsedilir. Eserin genel teması olarak da hasret, özlem ve ayrılık konularının işlendiği görülmektedir.

Eser No 20. Güftesi Mustafa Nafiz İrmak'a ait “*Hülyama doğan son güneşim son hevesimdi*” adlı eserde geçen “âfet” kelimesi ile kadının güzelliğinden bahsedilir. Eserin genel temasına bakıldığında hasret, özlem ve ayrılık konularının işlendiği görülür.

Eser No 21. Güftesi Mustafa Nafiz İrmak'a ait “*Mehpareler elinde kalmış şikeste gönüm*” adlı eserde geçen “mehpare” kelimesi ile kadının ay parçası kadar güzel oluşundan bahsedilirken aynı zamanda Mehpare kelimesinin bir kadın ismi olma özelliğini taşıdığını da vurgulamak gerekmektedir. Eserin genel temasına değinilecek olursa, aşk ve sevgi konularını işlediği görülmektedir.

Eser No 22. Güftesi Münif Paşa'ya ait “*Nice Bir Eşk-i Firakınla Pür Olsun Gözümüz*” adlı eserde geçen “kâkül” kelimesi ile kadının yüz güzelliğini saklamasından söz edilmektedir. Kâkülünü açması, yüz güzelliğini sevdiğine göstermesi istenir. Eserin genel teması olarak da aşk ve sevgiden bahsedildiği söylenebilir.

Eser No 23. Güftesi Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait “*Bülbül Ahengini Gül Rengini Hep Senden Alır*” adlı eserde geçen “gül ve bülbül” kelimesi ile Hüsn-i ta'lil sanatının yapıldığı görülmektedir. Gül, maşuku bülbül ise âşığı sembolize etmektedir (Açar, 2019: 274). Bütün klasik doğu edebiyatlarında olduğu gibi klasik Türk edebiyatında da gül ile bülbül âşığı ve sevgiliyi temsil eder (Kurnaz, 1996). Güftekar karşısındakine, bülbülün ahenkli ötüşünü ve gülün renginin güzelliğini kendisinden almış olduğunu söylemekte ve ona bağlamaktadır. Yine benzer şekilde gülün solması ve bülbülün uçmasını sevdiğinin onu terk etmesi ile gerçekleşeceğine vurgu yapmış ve burada da Hüsn-i ta'lil sanatına yer vermiştir. Eserin genel teması olarak ayrılık konusunu işlediği söylenebilir.

Eser No 24. Güftesi Refik Ahmet Sevensil'e ait “*Ay Gökte Hayale Hisse Kaynak*” adlı eserde geçen “gül çehre, gaze ve yaşmak” kelimeleri ile kadına farklı göndermeler yapıldığı görülür. Gül çehre kelimesi ile güzel yüzünden, gaze kelimesi ile yanaklarına sürmüş

olduğu allıktan, yaşmak kelimesi ile de saçlarına taktığı başörtüsünden bahsedilmektedir. Eserin genel teması olarak aşk ve sevgi konularının işlenmiş olduğu söylenebilir.

Eser No 25. Güftesi Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait "*Saçının telleri göğsünde perîşân yaraşır*" adlı eserde geçen "sünbül, sultan ve tâc" kelimeleri ile kadına vurgu yapıldığı görülmektedir. Sünbül kelimesi ile kadının sünbül gibi güzel saçlara sahip olduğundan ve aslında saçlarının sünbüle benzetildiğinden, sultan kelimesi ile soyunun hükümdar ailesine mensup olduğundan, tâc kelimesi ile de alnına takmış olduğu aksesuardan bahsedilmektedir. Öyle sünbüllere bir böyle gülistân yaraşır, mısraları incelendiğinde ise güftekarın burada sevdiği kadının saçlarını sünbüllere, o saçların yakışacağı yer olarak da kendisini gülistana benzeterek teşbih sanatına da yer verdiği görülmektedir. Eserin genel teması olarak aşk ve sevgi konularının işlendiğini görmek mümkündür.

Eser No 26. Güftesi İsmet Bozdağ'a ait "*Sen şarkı söylediğin zaman*" adlı eserde geçen "kızlar" kelimesi ile yeni yetişme çağına olan genç kızlardan bahsedildiği görülmekte ve eserin genel teması olarak da hasret, özlem ve mutluluk konularının işlendiği söylenebilmektedir. Güftekar burada sevgilinin dudaklarını, şafakların ve güneşlerin doğduğu bir gökyüzüne benzeterek kapalı istiare sanatından istifade etmiştir.

Eser No 27. Güftesi Şahap Gürsel'e ait "*Bir beklediğim var bitmez gecenin bittiği yerde*" adlı eserde geçen "kız" kelimesi ile yine yeni yetişme çağındaki genç kızlardan bahsedildiği görülmekte ve eserde genel tema olarak hasret ve özlem konularının işlendiği söylenebilmektedir.

Eser No 28. Güftesi Vecdi Bingöl'e ait "*Söyle sevgili, sevgili söyle*" adlı eserde geçen "gözbebeğim, sevgili, dalım, yaprağım, çiçeğim, gül ve yâr" kelimeleri ile kadının farklı yönlerine göndermeler yapıldığı görülür. Kadının sevgili konumunda olması ve ona ithaf edilen gözbebeğim, dalım, yaprağım, çiçeğim, gülüm gibi güzel sözlere rastlanılmaktadır. Eserin genel teması ise sevgiliye hasret ve aşk olarak ifade edilebilir.

Sonuç

Toplumsal kimlik, çoklu kaynaklardan beslenip şekillenmektedir. Toplumsal cinsiyet ise, bireylerin kimliğinin bir parçası olmasının yanı sıra kimliğin oluşumunda da oldukça önemli rol oynar. Kadın ve toplumsal cinsiyet olguları hakkında şimdiye dek yapılan çalışmalar incelendiğinde; özellikle kadının konumunu, kadına biçilen rolleri görebilmek mümkündür. 2000'li yıllara kadar kadınların,

müzik alanında erkekler kadar aktif olamadıkları, kadınlar üzerine yapılan çalışmaların bu anlamda daha sınırlı sayıda olduğu görülür. 21. yüzyıldan itibaren kadının kamusal alanda daha aktif konuma gelmesine paralel olarak toplum içerisinde kadına ilişkin algının değişmeye başlamasıyla birlikte kadınlar üzerine yapılan çalışmaların da yoğunlaşmaya başlaması dikkati çeker. Bu durumu her tür sosyal çalışma alanında görmek mümkündür. Müzik alanında da gerek üretici, gerek icracı konumuyla, gerek şarkı sözlerinde, kadının daha görünür hale geldiği görülür.

Bu kapsamda ele alınan çalışmada Münir Nurettin'in bestelediği/ bestelemeyi tercih ettiği güfteler, kadına ilişkin ifadeler içermesi yönü ile incelenmiştir. Kadına ilişkin ifadeler içerdiği tespit edilen 28 eser incelendiğinde, Münir Nurettin Selçuk'un güftekar olarak en çok Yahya Kemal Beyatlı'dan istifade etmiş olduğu görülür. Bu bağlamda Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu tüm eserler dikkate alınırsa yine en çok Yahya Kemal Beyatlı'dan esinlenmiş olması bu durumun gerekçesi olarak gösterilebilir. Makamsal olarak en çok rast makamını tercih ettiği, usûl olarak en çok aksak usulü ve form olarak da en çok şarkı formunu kullanmış olduğu görülmüştür.

Kadına ilişkin ifadeler içeren eserlerin genel teması incelendiğinde çoğunlukla aşk, sevgi, hasret, özlem ve ayrılık duygularının işlendiği sonucuna varılmıştır. Eserler detaylıca incelendiğinde;

1. Kadına özgül cinsiyetin belirleyici olduğu ifadeler arasında “kızlar, kız” gibi kelimeler,
2. Erkek gözünden kadının rolünün belirleyici olduğu ifadeler arasında “canân, yâr ve sevgili”,
3. Kadının tavrına ilişkin ifadeler arasında “naz-ü işve”,
4. Kadının fiziki yapısı ile ilgili ifadeler arasında “kâkül”,
5. Kadının giymiş olduğu kıyafet ve kullanmış olduğu aksesuarlara ilişkin ifadeler arasında “zil, şal, yaşmak, dâmân, gaze, taç”,
6. Kadına yapılan övgü manasındaki ifadeler arasında “dilber, dil-âra, güzel, padişeh-i hüsn, afet, göz bebeği”,
7. Kadının övülen uzuvlarına ilişkin ifadeler arasında “tir-i müjgan, gümüş saçlar, gül ten, kor dudak, kömür göz, sürmeli (göz), meh düş, gül yüz, zülf-i semen-sâ, gül çehre”,
8. Kadın için yapılan benzetmeleri içeren ifadeler arasında “Ferhat ile Şirin, ikbal, iksir, peri, mehpare, gülgün piyale, sultan, gonca, gül, lale, çiçek, sünbül, dal, yaprak”, yine benzetme altında fakat kadın için çirkin olarak nitelendirilebilecek benzetme ifadeleri arasında “şûh” ve kadına atfedilen çirkin benzetme yapılan yer olarak

nitelendirilen “aşüfte kakül” kavramlarına rastlanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, Münir Nurettin Selçuk'un Hüsn-i ta'lil, teşbih ve kapalı istiare gibi edebi sanatlardan da istifade ettiği gözlenmiştir.

Kaynakça

- Açar, Z. (2019). Bilinmeyen Bir Gül Kasidesi: Ayıntablı Reşid'in Gül Kasidesi ve Şehri. *Hikmet Akademi Edebiyat Dergisi*, 5 (11). Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/842536>
- Adar, Ç. (2015). Türk Müziğinde Kadın Algısı, Hacı Arif Bey Eserleri Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 8 (37). Erişim: <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/womens-perception-of-turkish-music-example-of-works-of-mr-haci-arif.pdf>
- Akbalık, E. (2013). Türk Atasözleri Cinsiyet Algısı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55860>
- Aksu, C. (2011). Yahya Kemal'in Gazellerinde Sevgili ve Âşık Tipi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 0 (40). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157483>
- Barutcu, T. (2019). Taş Plak Geleneğinde Türk Müziği Kadın Ses Sanatçılarının Müzikal Kimlik ve Müzikal Gelişimleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 5 (10). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/765447>
- Baykara Acar, Y. (2014). Türkiye'de Kadın Olmak. V. Işıkhana (Ed.), *Doç. Dr. Şener Koçyıldırım'a Armağan Sosyal Hizmet ve Toplumla Çalışma* içinde (s. 143-156). Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Derneği.
- Çevik, A. E. ve Kaltakçı, A. Y. (2011). Türk Müziği Geleneğinde Kadın ve Kadın Bestekârlar. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 0 (29), 1300-5766.
- Dağlı, A. (2012). Göstergibilimsel Yöntemle Bir Efsane Çözümlemesi: Ferhat ile Şirin. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20). Erişim: <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/gstergibilims-el-yntemle-bir-efsane-zmlemesi-ferhat-ile-sirin.pdf>
- Devellioğlu, F. (2007). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (24. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, E. (2019). Acem Aşîran Makamındaki “Bir Haber Ver Ey Sabâ” Eseri Örneğinde; Klâsik Türk Mûsikîsi Kadın Ses

- İcrâcılarında Meral Uğurlu ve Sabite Tur Gülerman'ın Tavrı Özelliklerinin Tahlili ve Mukâyesesi. *Akademik Sanat*, 4 (7). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/776333>
- Gülersoy, Ç. (1984). Münir Nurettin'e Sesleniş. Cumhuriyet/2 Olaylar ve Görüşler, Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi.
- Günay, V. D. ve Sönmez, Ö. (2009). Reklamlarda Kadına Yönelik Söylem. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/11291>
- Güneygül, G. (2020). Osmanlı Haremde Kadın Sazende ve Saz Tasvirinin İncelenmesi, *Etnomüzikoloji Dergisi*, 3 (1). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1208147>
- Güntekin, M. (2010). *İstanbul'un 100 Müzişinası*. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Karlıkl, S. (2019). Osmanlı Dönemi Müziği Hayatı ve Dönemin Kadın Tanburileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (6). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/768688>
- Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185110>
- Ötken, N. (2011). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Halk Oyunlarında Kadın. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1). Erişim: <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936431.pdf>
- Özcan, N. (2009). Münir Nurettin Selçuk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (Cilt. 36, ss. 361). Erişim: <https://islamansiklopedisi.org.tr/selcuk-munir-nurettin>, Erişim Tarihi: 20.06.2021
- Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2011). *Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Rollerini*. Çanakkale: Çanakkale Kitaplığı Akademik Yayınları.
- Yağcı, S. (2019). Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Müziği Kadın Bestekârlarından Melahat Pars'ın Eserleri Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies*, 14 (1). Erişim: https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1658803875_47YagciSafiye-819-831.pdf&key=22484
- Zeybek, Ö. (2013). *Türk Makam Müziği'nde Üslûp-Tavrı Görüşleri Doğrultusunda Münir Nurettin Selçuk, Alâeddin Yavaşca ve Bekir Sıdkı Sezgin İcrâlarının Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi).

İstanbul Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İstanbul.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügât. (2007). Devellioğlu, (F).
(Haz.). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://projetsm.com/bestekarlar/1113-munir-nurettin-selcuk-eserleri>,
Erişim Tarihi: 15.04.2021

<http://www.corumhaber.net/kalamis-in-hikyesi-makale,10109.html> ,
Erişim Tarihi: 27.06.2021

<https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/04/27/turk-muzigine-frac-giydiren-adam-munir-nurettin-selcuk>,
Erişim Tarihi: 25.11.2021

<https://www.notaarsivleri.com/>, Erişim Tarihi: 20.01.2021

Kurnaz, C. (1996). "Gül", *TDV İslâm Ansiklopedisi*,
<https://islamansiklopedisi.org.tr/gul> (Erişim Tarihi:
30.12.2021).

Ek Beyan

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.